

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПРИ ЗАЛЕЖНИХ ФОРМАХ ПОВЕДІНКИ

Психологічне здоров'я сучасної молоді потребує ґрунтовного аналізу, оскільки ця проблематика є актуальною для сучасного суспільства. Поняття «девіація поведінки» за своїм психологічним змістом стає дедалі ширшим, включаючи нові форми відхилень, що виникають у наш час. В науково-методичній літературі детально описано медико-психологічні прояви аддикцій (В.Д. Менделевич, Л.Г. Леонова, Н.Л. Бочкарьова, 2005), вплив неправильного сімейного виховання на формування особистості дитини (Е.Г. Ейдемільер, В.В. Юстицкис, 2002), юридичні та соціальні наслідки девіантної поведінки (В.Л. Васильєв, 2005), аналіз особистісних передумов виникнення залежної поведінки (І.Г. Малкіна-Пих, 2004). Для аналізу проблеми девіантної поведінки застосовувався особистісно-моделюючий методологічний підхід, який ґрунтується на розроблених нами принципах динамічної рівноваги системи «образ світу — образ „Я”, взаємозв'язку образу світу та поведінки (І.М. Бушай, 2007). Образ світу по-суті є результатом когнітивного, емоційно-оцінного переживання дійсності, який детермінує розвиток структури образу «Я», характер вчинків, зовнішніх реагувань. Цей компонент свідомості та самосвідомості індивіда ми розглядаємо як психологічну основу, на якій розгортається становлення особистості та її поведінки. Не стільки сам стимул S визначає реакцію R, скільки образ S, заломлений через призму образу світу індивіда, його образ «Я» проявляється у реагуванні R. Відхилення поведінки, різні девіації, таким чином, виникають в наслідок критичного порушення рівноваги системи «образ світу — образ «Я». Відновлення рівноваги призводить до завершення вікових, психосоціальних криз розвитку, стабільності та передбачуваності поведінки. Обстеження старшокласників, студентської молоді (м. Чернігів) вказують на такі поширені девіації, як тютюнокуріння, комп'ютерна залежність. Як на нашу думку, можна

без перебільшення стверджувати, що така тенденція властива і молоді інших регіонів України. Проведені дослідження образу світу (методика «Намалюй свій реальний (ідеальний) світ») молоді із ніотиновою залежністю засвідчують на тенденцію невдоволення учнями своєю зовнішністю. Формування ніотинової залежності у юнаків та дівчат можна тлумачити як компенсаторний механізм розвитку негативного образу фізичного „Я”. Однак подальше розширення вибірки обстежених вказує на наявність цієї залежності в учнів із адекватним сприйняттям власної тілесності, позитивним розвитком статево-рольової поведінки. При поглибленому обстеженні робимо висновки, що визначну роль мають такі особливості формування образу світу молоді, як фрагментарність, обмеженість когнітивних уявлень про світ поруч із емоційно-негативним фоном світосприймання. Важливою психологічною причиною формування ніотинової залежності юнаків та дівчат та її стійкості у часі є розвиток ніотинової свідомості, яка виступає компенсаторним механізмом негативного (нейтрального) образу світу. Результати проведених досліджень образу світу молоді із комп’ютерними аддикціями показують на когнітивну бідність, фрагментарність образу світу, при цьому образ соціального світу залишається застиглими, недорозвинутими, що проявляється у збідненні комунікації, втраті навичок підтримувати бесіду із співрозмовником, ефектом «виключення» із розмови, емоційною холодністю, байдужістю. Визначені особистісні прояви зникають при роботі у мережі Інтернет, комп’ютерному спілкуванні, процесі гри. Фрагментарність образу світу молодих людей позначається на їх елементарній безпорадності у багатьох життєвих питаннях, переживання самотності без роботи на комп’ютері. Психологічна корекція комп’ютерних аддикцій повинна обмежувати час за монітором, активізувати переживання позитивних емоцій. Психологічна допомога при залежних формах поведінки сучасної молоді полягає у впровадженні методів розширення границь їх образу світу, збагаченні його змістовності, рівня реалістичності.